Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

14 януари 2021 година*

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Директива 2008/115/ЕО — Общи стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни — Член 5, буква а), член 6, параграфи 1 и 4, член 8, параграф 1 и член 10 — Решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице — Висш интерес на детето — Задължение на съответната държава членка преди да вземе решение за връщане, да се увери, че това ненавършило пълнолетие лице ще бъде предадено на член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на подходящи приемни центрове в държавата на връщане — Разграничение, за целите на предоставянето на право на пребиваване, единствено по критерия възраст на ненавършилото пълнолетие лице — Решение за връщане, което не е последвано от мерки за извеждане“

По дело C-441/19

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch (Първоинстанционен съд Хага, заседаващ в Хертогенбос, Нидерландия) с акт от 12 юни 2019 г., постъпил в Съда на същия ден, в рамките на производство по дело

TQ

срещу

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: J.-C. Bonichot, председател на състава, L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan (докладчик) и N. Jääskinen, съдии,

генерален адвокат: P. Pikamäe,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за TQ, от J. A. Pieters, advocaat,

– за нидерландското правителство, от M. K. Bulterman и J. M. Hoogveld, в качеството на представители,

* Език на производството: нидерландски.

– за белгийското правителство, от C. Van Lul и P. Cottin, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от C. Cattabriga и G. Wils, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 2 юли 2020 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 4, 21 и 24 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), на член 5, буква а), член 6, параграфи 1 и 4, член 8, параграф 1 и член 10 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни (ОВ L 348, 2008 г., стр. 98), и на член 15 от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 337, 2011 г., стр. 9).

2 Запитването е отправено във връзка със спор между TQ, непридружен ненавършил пълнолетие гражданин на трета страна, и Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (държавен секретар по въпросите на правосъдието и сигурността, Нидерландия, наричан по-нататък „държавният секретар“) по повод законосъобразността на решението, с което на това ненавършило пълнолетие лице се разпорежда да напусне територията на Европейския съюз.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2008/115

3 Съгласно съображения 2, 4, 22 и 24 от Директива 2008/115:

„(2) Европейският съвет, състоял се в Брюксел на 4 и 5 ноември 2004 г., призова за установяването на ефективна политика за извеждане и репатриране, основана на общи норми, с оглед на това съответните лица да бъдат връщани по хуманен начин и при пълно зачитане на техните основни права и на тяхното достойнство.

[…]

(4) Следва да се установят ясни, прозрачни и справедливи правила с цел установяване на ефективна политика на връщане като необходим елемент на една добре ръководена миграционна политика.

[…]

(22) Съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето от 1989 г., „висшите интереси на детето“ следва да са първостепенно съображение за държавите членки при изпълнението на настоящата директива. Съгласно Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи [подписана в Рим на 4 ноември 1950 г.], зачитането на семейния живот следва да е първостепенно съображение за държавите членки при изпълнението на настоящата директива.

[…]

(24) Настоящата директива зачита основните права и спазва принципите, признати по-специално от [Хартата]“.

4 Член 1 от тази директива, озаглавен „Предмет“, гласи:

„Настоящата директива определя общите стандарти и процедури, които се прилагат в държавите членки по отношение на връщането на граждани на трети страни, които са в незаконен престой, в съответствие с основните права, които се явяват общи принципи на правото на Общността, както и на международното право, включително задълженията в областта на защитата на бежанците и правата на човека“.

5 Член 2 от посочената директива, озаглавен „Приложно поле“, предвижда в параграфи 1 и 2 следното:

„1. Настоящата директива се прилага по отношение на граждани на трети страни, които са в незаконен престой на територията на държава членка.

2. Държавите членки могат да решат да не прилагат настоящата директива за граждани на трети страни:

а) по отношение на които има отказ за влизане в съответствие с член 13 от [Регламент (ЕО) № 562/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2006 година за създаване на Кодекс на Общността за режима на движение на лица през границите (Кодекс на шенгенските граници) (ОВ L 105, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 8, стр. 5)] или които са задържани или засечени от компетентните органи във връзка с незаконно прекосяване по суша, море или въздух на външната граница на държава членка и които впоследствие не са получили разрешение или право на престой в тази държава членка;

б) които подлежат на връщане като наказателноправна санкция или като последствие от наказателноправна санкция съгласно националното законодателство или по отношение на които са образувани процедури за екстрадиция“.

6 Член 3 от същата директива, озаглавен „Определения“, гласи:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[…]

2) „незаконен престой“ е всяко присъствие на територията на държава членка на гражданин на трета страна, който не отговаря или е престанал да отговаря на условията за влизане, изложени в член 5 от [Регламент № 562/2006], или на други условия за влизане, престой или пребиваване в тази държава членка;

[…]

5) „извеждане“ е принудителното изпълнение на задължението за връщане и по-специално физическото транспортиране извън държавата членка;

[…]

9) „уязвими лица“ означава малолетни или непълнолетни лица, непридружени малолетни или непълнолетни лица, лица с увреждания, възрастни хора, бременни жени, самотни родители с малолетни или непълнолетни деца и лица, които са били подложени на мъчения, изнасилване или други сериозни форми на психическо, физическо или сексуално насилие“.

7 Член 5 от Директива 2008/115, озаглавен „Принцип на „забрана за връщане“, висши интереси на детето, семеен живот и здравословно състояние“, гласи:

„При прилагането на настоящата директива държавите членки надлежно вземат предвид:

а) висшите интереси на детето;

б) семейния живот;

в) здравословното състояние на засегнатия гражданин на трета страна,

и спазват принципа на „забрана за връщане“.

8 Член 6 от тази директива е озаглавен „Решение за връщане“ и параграфи 1 и 4 от него гласят:

„1. Държавите членки издават решение за връщане на всеки гражданин на трета страна, който е в незаконен престой на тяхна територия, без да се засягат изключенията, посочени в параграфи 2—5.

[…]

4. Държавите членки могат във всеки един момент да вземат решение да предоставят на гражданин на трета страна, който е в незаконен престой на тяхна територия, самостоятелно разрешение за пребиваване или друго разрешение, което дава право на престой, поради хуманни, хуманитарни или други причини. В този случай не се издава решение за връщане. В случай, че решение за връщане вече е издадено, то се оттегля или се спира изпълнението му за срока на валидност на разрешението за пребиваване или на друго[то] разрешение, с което се дава право на престой“.

9 Член 8 от посочената директива е озаглавен „Извеждане“ и параграф 1 от него предвижда:

„Държавите членки предприемат всички необходими мерки, за да изпълнят принудително решението за връщане, ако не е бил предоставен срок за доброволно напускане съгласно член 7, параграф 4 или ако задължението за връщане не е било изпълнено в рамките на предоставения съгласно член 7 срок за доброволно напускане“.

10 Член 10 от същата директива, озаглавен „Връщане и извеждане на непридружени малолетни или непълнолетни лица“, гласи:

„1. Преди да се вземе решение за издаването на решение за връщане по отношение на непридружено малолетно или непълнолетно лице, съответните служби — различни от властите, изпълняващи връщането — предоставят съдействие, като […] отчитат надлежно висшите интереси на детето.

2. Преди непридруженото малолетно или непълнолетно лице да бъде изведено от територията на държава членка, органите на тази държава членка се уверяват, че то ще бъде върнато на член на неговото семейство, на определен настойник или на подходящи приемни центрове в държавата по връщане“.

Директива 2011/95

11 Член 1 от Директива 2011/95, озаглавен „Цел“, гласи:

„Целта на настоящата директива е установяването на стандарти за определянето на граждани на трети държави или на лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила и за съдържанието на предоставената закрила“.

12 Член 2 от тази директива, озаглавен „Определения“, предвижда:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[…]

е) „лице, което отговаря на условията за субсидиарна закрила“ означава гражданин на трета държава или лице без гражданство, които не отговарят на условията за бежанец, но за които има сериозни основания да се смята, че ако бъдат изпратени обратно в държавата на произход, или в случай на лице без гражданство — в държавата на предишното му обичайно пребиваване, биха били изложени на реална опасност от тежки посегателства по смисъла на член 15, и по отношение на които не се прилага член 17, параграфи 1 и 2, и които не могат или поради такава опасност не желаят да получат закрилата на тази държава;

[…]“.

13 Член 15 от посочената директива, който се отнася до условията за субсидиарна закрила и е озаглавен „Тежки посегателства“, гласи:

„Тежките посегателства са:

а) смъртно наказание или екзекуция; или

б) изтезание или нечовешко или унизително отношение[…] или наказание, наложено на молител в държавата на произход; или

в) тежки и лични заплахи срещу живота или личността на цивилно лице поради безогледно насилие в случай на въоръжен международен или вътрешен конфликт“.

Директива 2013/33/ЕС

14 Член 1 от Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила (ОВ L 180, 2013 г., стр. 96) гласи:

„Настоящата директива има за цел да определи стандарти за приемането в държавите членки на кандидати за международна закрила […]“.

15 Член 2 от тази директива предвижда:

„За целите на настоящата директива:

[…]

„г) „ненавършил пълнолетие“ означава гражданин на трета държава или лице без гражданство на възраст под 18 години;

[…]“.

Нидерландското право

16 Член 8, букви a), f), h) и j) от Wet tot algehele herziening van de Vreemdelingenwet (Закон за цялостно изменение на Закона за чужденците) от 23 ноември 2000 г. (Stb. 2000, бр. 495, наричан по-нататък „Законът от 2000 г.“) гласи:

„Чужденецът пребивава законно в Нидерландия само в следните случаи:

a) притежава разрешение за временно пребиваване като посоченото в член 14 от този закон;

[…]

f) до вземането на решение по молбата за издаване на [разрешение за временно пребиваване (убежище)], ако на основание на този закон или разпоредбите за прилагането му или съобразно постановено съдебно решение следва да не се пристъпва към извеждане на чужденеца, докато не бъде взето решение по тази молба;

[…]

h) до постановяването на решение по подадена жалба по административен или съдебен ред, ако на основание на този закон или разпоредбите за прилагането му или съобразно постановено съдебно решение следва да не се пристъпва към извеждане на чужденеца, докато не бъде постановено решение по жалбата;

[…]

j) съществуват пречки за извеждането му по смисъла на член 64;

[…]“.

17 Член 14, параграф 1 от този закон предвижда:

„Министърът е компетентен:

a) да уважи, да отхвърли или да остави без разглеждане заявлението за издаване на разрешение за временно пребиваване;

[…]

e) служебно да издаде разрешение за временно пребиваване или да удължи срока му на действие“.

18 Съгласно член 64 от посочения закон:

„Извеждането се отлага докато здравословното състояние на чужденеца или на член на неговото семейство не позволява пътуване“.

19 Член 3.6a от Vreemdelingenbesluit 2000 (Наредба-закон за чужденците от 2000 г.) от 23 ноември 2000 г. (Stb. 2000 г., бр. 497) гласи:

„1. В случай на отхвърляне на първото заявление за издаване на разрешение за временно пребиваване като бежанец може служебно да се издаде обикновено разрешение за временно пребиваване:

а) на чужд гражданин, чието извеждане би било в противоречие с член 8 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи; или

б) в ограничени случаи, свързани с временни хуманитарни съображения — на чужденец, който заявява, че е жертва на трафик на хора, който е жертва на трафик на хора или който заявява, че е свидетел на трафик на хора, както е посочено в член 3.48, параграф 1, буква а), б) или в).

[…]

4. Разрешението за пребиваване се издава на първото приложимо основание по параграф 1.

[…]“.

20 Съгласно параграф B8/6.2.6. от Vreemdelingencirculaire 2000 (Циркулярно писмо относно чужденците от 2000 г.):

„[…]

Обикновеното разрешение за временно пребиваване може да се издаде служебно без допълнителна проверка, ако са изпълнени следните условия:

– към момента на подаване на първото заявление за издаване на разрешение за пребиваване чужденецът е на възраст под 15 години,

– чужденецът е дал достоверни данни за самоличността си, гражданството си, родителите си и други членове на семейството си,

– от изявленията на чужденеца е видно, че няма членове на семейството му или други лица, които могат да му предложат подходяща възможност за приемане и на които да бъде предаден,

– в хода на процедурата чужденецът не е възпрепятствал проверката на възможностите за приемане в страната на произход или в друга страна,

– известно е, че по принцип не е налице подходяща възможност за приемане и има основание да се предполага, че такава възможност няма да е налице в близко бъдеще в страната на произход или в друга страна, в която чужденецът би могъл евентуално да се завърне. В такива случаи се предполага, че Dienst Terugkeer en Vertrek (Служба по въпросите на връщането и напускането, Нидерландия) няма да може да осигури подходяща възможност за приемане в 3-годишния срок.

[…]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

21 TQ, непридружено ненавършило пълнолетие лице, влиза в Нидерландия на неустановена дата и на 30 юни 2017 г. подава молба за издаване на разрешение за временно пребиваване като бежанец на основание на Закона от 2000 г.

22 Във връзка с тази молба TQ посочва, че е роден на 14 февруари 2002 г. в Гвинея. Още в най-ранната си възраст той отишъл да живее при леля си в Сиера Леоне. След смъртта на леля си TQ установил контакт с лице, идващо от Нигерия, което го довело в Европа. В Амстердам (Нидерландия) той станал жертва на трафик на хора и сексуална експлоатация, вследствие на което понастоящем страдал от тежко психично разстройство.

23 С решение от 23 март 2018 г. държавният секретар служебно постановява, че TQ, който към онзи момент е на 16 години и един месец, не отговаря на условията да получи разрешение за временно пребиваване. Със същото решение принудителното отвеждане на TQ до границата на страната е временно отложено на основание член 64 от Закона от 2000 г. за максимален срок до шест месеца или, в случай на служебно решение, за по-кратък срок — до извършването на медицински преглед от Bureau Medische Advisering (Медицински съвет, Нидерландия), за да се провери дали здравословното състояние на TQ позволява извеждането му.

24 На 16 април 2018 г. TQ обжалва посоченото решение пред Rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch (Първоинстанционен съд Хага, заседаващ в Хертогенбос, Нидерландия).

25 С решение от 18 юни 2018 г. държавният секретар обявява, че за TQ не е допуснато отлагане по медицински причини на принудителното отвеждане до границата, и задължава TQ да напусне страната в срок до четири седмици. TQ подава жалба по административен ред срещу това решение, която е отхвърлена от държавния секретар с решение от 27 май 2019 г.

26 Пред запитващата юрисдикция TQ заявява, че нито знае къде живеят родителите му, нито би могъл да ги разпознае при връщането си. Той не познавал нито един друг член на семейството си и дори не знаел дали изобщо има такива. Не можел да се завърне в страната си на произход, тъй като не бил отраснал там, не познавал никого и не говорел местния език. TQ заявява, че счита за свое семейство приемното семейство, при което живее в Нидерландия.

27 Запитващата юрисдикция отбелязва, че Службата по въпросите на връщането и напускането редовно провежда беседи с TQ, за да го подготви за връщането му в страната му на произход, което усилило психичното му разстройство.

28 Според тази юрисдикция Законът от 2000 г. предвижда, че при разглеждането на първа молба за убежище се проверява служебно дали на чужденеца, който не може да получи статут на бежанец или субсидиарна закрила, следва да се издаде обикновено разрешение за временно пребиваване. Този закон предвижда също че решението, с което се отхвърля молба за убежище, се счита за решение за връщане.

29 Запитващата юрисдикция добавя, че що се отнася до непридружените ненавършили пълнолетие лица на възраст под 15 години към момента на подаване на молбата за убежище, Циркулярното писмо относно чужденците от 2000 г. изисква, преди да се вземе решение по тази молба, да се извърши проверка дали съществува подходяща възможност за приемане в държавата на връщане. В случай че такава подходяща възможност липсва, на непридруженото ненавършило пълнолетие лице на възраст под 15 години се издавало обикновено разрешение за пребиваване.

30 Когато обаче непридруженото ненавършило пълнолетие лице е на възраст най-малко 15 години към момента на подаване на молбата си за убежище, проверката по член 10, параграф 2 от Директива 2008/115, която трябва да гарантира, че съответното лице ще бъде предадено на

член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на подходящи приемни центрове в държавата на връщане, не била извършвана преди приемането на решение за връщане.

31 Изглеждало, че държавният секретар изчаква търсещото убежище лице да навърши 18 години и така да стане пълнолетно от правна гледна точка, при което би отпаднало изискването за тази проверка. Следователно в периода между подаването на молбата му за убежище и навършването на пълнолетие непридруженото непълнолетно лице на възраст 15 или повече години пребивавало незаконно в Нидерландия, но това пребиваване било търпяно.

32 В случая запитващата юрисдикция отбелязва, че TQ не може да получи нито статут на бежанец, нито субсидиарна закрила. Що се отнася до издаването на обикновено разрешение за временно пребиваване, тази юрисдикция отбелязва, че към момента на подаване на молбата си за убежище TQ е бил на 15 години и четири месеца. Той не получил право на временно пребиваване и съответно бил длъжен да напусне територията на Нидерландия, въпреки че не е била извършена никаква проверка, която да установи със сигурност, че в страната на връщане съществува подходяща възможност за приемане.

33 Запитващата юрисдикция изразява съмнения дали е в съответствие с правото на Съюза провежданото в нидерландската правна уредба разграничение между ненавършилите пълнолетие лица на възраст под и над 15 години. В това отношение тази юрисдикция се позовава на висшия интерес на детето, използван като понятие в член 5, буква а) от Директива 2008/115 и в член 24 от Хартата.

34 При тези обстоятелства Rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch (Първоинстанционен съд Хага, заседаващ в Хертогенбос) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 10 от Директива [2008/115] във връзка с членове 4 и 24 от [Хартата], съображение 22 и член 5, буква а) от Директива [2008/115], както и член 15 от Директива [2011/95] да се тълкуват в смисъл, че преди да наложи задължение за връщане на непридружено малолетно или непълнолетно лице, държавата членка трябва да се увери и да изследва дали в страната на произход най-малкото по принцип е предвидена и е налице подходяща възможност за приемане?

2) Трябва ли член 6, параграф 1 от Директива [2008/115] във връзка с член 21 от Хартата да се тълкува в смисъл, че за целите на признаването на право на законно пребиваване на своя територия държавата членка няма право да прави разграничение по възраст, когато е установено, че непридруженото малолетно или непълнолетно лице не може да получи статут на бежанец или субсидиарна закрила?

3) Трябва ли член 6, параграф 4 от Директива [2008/115] да се тълкува в смисъл, че ако непридружено малолетно или непълнолетно лице не спази задължението за връщане и държавата членка не предприеме и не възнамерява да предприеме никакви конкретни действия за извеждането му, следва да бъде спряно изпълнението на задължението за връщане и съответно да бъде признато право на законно пребиваване? Трябва ли член 8, параграф 1 от Директива [2008/115] да се тълкува в смисъл, че издаването на решение за връщане на непридружено малолетно или непълнолетно лице, без след това да се предприемат действия за извеждането му до навършването на 18 години, е в разрез с принципа на лоялното сътрудничество и с принципа на лоялност […]?“.

Производството пред Съда

35 Запитващата юрисдикция е поискала делото да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство, предвидено в член 23а от Статута на Съда на Европейския съюз.

36 На 27 юни 2019 г., след като изслуша генералния адвокат, първи състав реши да не уважи това искане.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

37 С първия си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 6, параграф 1 от Директива 2008/115, във връзка с член 5, буква а) и член 10 от тази директива, както и с член 24, параграф 2 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че преди да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, съответната държава членка трябва да се увери, че съществува подходяща възможност за приемането на това лице в държавата на връщане.

38 Като начало следва да се отбележи, че Директива 2008/115 не дава определение на понятието „ненавършило пълнолетие лице“. Съгласно член 2, буква г) от Директива 2013/33 обаче това понятие означава „гражданин на трета държава или лице без гражданство на възраст под 18 години“. С оглед на непротиворечивото и еднакво прилагане на правото на Съюза в областта на убежището и имиграцията, същото определение следва да се възприеме и в контекста на Директива 2008/115.

39 В случая по главното производство става въпрос за непридружено ненавършило пълнолетие лице, което според съответната държава членка не може да получи нито статут на бежанец, нито субсидиарна закрила и на което тази държава членка е отказала право на временно пребиваване.

40 Такъв гражданин на трета страна попада в приложното поле на Директива 2008/115 съгласно член 2, параграф 1 от нея и при спазване на параграф 2 от този член 2. Следователно по принцип по отношение на него се прилагат предвидените в нея общи стандарти и процедури за извеждане, и то докато пребиваването му не бъде евентуално узаконено (вж. в този смисъл решение от 19 март 2019 г., Affum, C-47/17, EU:C:2019:220, т. 39).

41 В това отношение следва да се припомни, че съгласно член 6, параграф 1 от Директива 2008/115 държавите членки издават решение за връщане на всеки незаконно пребиваващ на тяхна територия гражданин на трета страна, без да се засягат изключенията, посочени в параграфи 2 —5 от този член.

42 Освен това тази директива съдържа специални правила, приложими за определени категории лица, сред които непридружените ненавършили пълнолетие лица, попадащи, както следва от член 3, точка 9 от Директива 2008/115, в категорията „уязвими лица“.

43 В този смисъл член 5, буква а) от Директива 2008/115, тълкуван във връзка със съображение 22 от нея, гласи, че при прилагането на посочената директива държавите членки надлежно вземат предвид „висшите интереси на детето“. Следователно непридруженото ненавършило пълнолетие лице не бива систематично да се третира като възрастен.

44 Посоченият член 5, буква а) задължава държавата членка, която възнамерява да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице съгласно Директива 2008/115, да вземе предвид, на всички етапи на производството, висшия интерес на детето.

45 Освен това член 24, параграф 2 от Хартата предвижда, че при всички действия, които се предприемат от публични власти или частни институции по отношение на децата, висшият интерес на детето трябва да бъде от първостепенно значение. Тази разпоредба, тълкувана във връзка с член 51, параграф 1 от Хартата, потвърждава основополагащия характер на правата на детето, включително в хипотезите на връщане на незаконно пребиваващи в държава членка граждани на трети страни.

46 Както отбелязва генералният адвокат в точка 69 от заключението си, само цялостната и задълбочената преценка на положението на съответното непридружено ненавършило пълнолетие лице позволява да се установи висшият интерес на детето и да се издаде решение, което съответства на изискванията на Директива 2008/115.

47 Следователно съответната държава членка трябва надлежно да вземе предвид редица фактори, когато преценява дали да приеме решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, и в частност възрастта, пола, особената уязвимост и физическото и психическото здраве на това лице, както и настаняването му в приемно семейство, етапа на училищното му обучение и социалната му среда.

48 С оглед на това член 10, параграф 1 от Директива 2008/115 гласи, че преди да се издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, съответните служби, различни от властите, изпълняващи решението за връщане, предоставят съдействие, като отчитат надлежно висшите интереси на детето. Член 10, параграф 2 от тази директива предвижда, че преди непридруженото ненавършило пълнолетие лице да бъде изведено от територията на държава членка, органите на тази държава членка се уверяват, че то ще бъде предадено на член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на подходящи приемни центрове в държавата на връщане.

49 Така този член прави разграничение между задълженията на държавата членка „преди да се вземе решение за издаването на решение за връщане по отношение на непридружено ненавършило пълнолетие лице“ и „преди [такова лице] да бъде изведено от територията на държава членка“.

50 От това нидерландското правителство прави извод, че съответната държава членка има право да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, без първо да се увери, че то ще бъде предадено на член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на подходящи приемни центрове в държавата на връщане. Задължение да се извърши такава проверка съществувало единствено на етапа на извеждането от територията на съответната държава членка.

51 Наличието на такова задължение обаче не освобождава съответната държава членка от други задължения за проверка, наложени с Директива 2008/115. По-специално, както бе посочено в точка 44 от настоящото решение, член 5, буква а) от Директива 2008/115 изисква висшият интерес на детето да се взема предвид на всички етапи на производството.

52 Ако съответната държава членка е взела решение за връщане, без първо да се е уверила, че в държавата на връщане съществува подходяща възможност за приемане на съответното непридружено ненавършило пълнолетие лице, това би било пречка, съгласно член 10, параграф 2 от Директива 2008/115, въпросното лице, въпреки че спрямо него е издадено решение за връщане, да бъде изведено от страната в случай, че в държавата на връщане липсва подходяща възможност за приемането му.

53 Така това непридружено ненавършило пълнолетие лице би било поставено в положение на голяма несигурност, що се отнася до неговото правно положение и бъдеще, и в частност до училищното му обучение, до връзката му с приемно семейство или до възможността да остане в съответната държава членка.

54 Подобно положение би било в разрез с предвиденото в член 5, буква а) от Директива 2008/115 и в член 24, параграф 2 от Хартата изискване за защита на висшия интерес на детето на всички етапи на производството.

55 От тези разпоредби следва, че преди да издаде решение за връщане, съответната държава членка трябва да извърши проверка, за да установи конкретно дали в държавата на връщане съществува подходяща възможност за приемане на съответното непридружено ненавършило пълнолетие лице.

56 При липсата на такава възможност спрямо това лице не може да бъде взето решение за връщане по член 6, параграф 1 от тази директива.

57 Практиката на Съда потвърждава тълкуването, че преди да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, съответната държава членка трябва да се увери, че съществува подходяща възможност за приемане в държавата на връщане.

58 Всъщност, както Съдът е постановил, член 5 от Директива 2008/115, озаглавен „Принцип на „забрана за връщане“, висши интереси на детето, семеен живот и здравословно състояние“, задължава държавите членки, когато прилагат тази директива, от една страна, надлежно да вземат предвид висшия интерес на детето, семейния живот и здравословното състояние на съответния гражданин на трета страна, и от друга страна, да спазват принципа на „забрана за връщане“ (решение от 11 декември 2014 г., Boudjlida, C-249/13, EU:C:2014:2431, т. 48 и от 8 май 2018 г., K.A. и др. (Събиране на семейството в Белгия), C-82/16, EU:C:2018:308, т. 102).

59 Следователно, когато възнамерява да вземе решение за връщане, компетентният национален орган непременно трябва да изпълни наложените с член 5 от Директива 2008/115 задължения и да изслуша заинтересованото лице по въпроса. Освен това от тази съдебна практика следва, че когато възнамерява да вземе решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, съответната държава членка непременно трябва да го изслуша във връзка с условията на евентуалното му приемане в държавата на връщане.

60 С оглед на изложените по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 1 от Директива 2008/115, във връзка с член 5, буква а) от тази директива и с член 24, параграф 2 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че преди да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, съответната държава членка трябва да извърши цялостна и задълбочена преценка на положението на това лице, като надлежно вземе предвид висшия интерес на детето. В този контекст тази държава членка трябва да се увери, че в държавата на връщане съществува подходяща възможност за приемане на въпросното непридружено ненавършило пълнолетие лице.

По втория въпрос

61 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 6, параграф 1 от Директива 2008/115, във връзка с член 5, буква а) от тази директива и с оглед на член 24, параграф 2 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че държавата членка може да прави разграничение между непридружените ненавършили пълнолетие лица с единствен критерий тяхната възраст, за да провери съществува ли подходяща възможност за приемане в държавата на връщане.

62 В случая запитващата юрисдикция уточнява, че националната правна уредба въвежда разграничение между непридружените ненавършили пълнолетие лица на възраст под и над 15 години. Що се отнася до ненавършилите пълнолетие лица на възраст под 15 години, преди да вземат решение за връщане, националните органи трябвало да проверят дали в държавата на връщане съществува подходяща възможност за приемане. Що се отнася до ненавършилите пълнолетие лица на възраст над 15 години, проверка дали съществува подходяща възможност за приемане в държавата на връщане не се извършвала преди да се вземе решение за връщане. На такова ненавършило пълнолетие лице съответно би било наложено задължение за връщане, макар на практика да не е възможно да се извърши принудително отвеждане до границата на страната, без да се провери дали съществува подходяща възможност за приемане.

63 В писменото си становище нидерландското правителство изтъква, че изборът на възрастова граница от 15 години се обяснява със схващането, че три години е разумният максимален срок за всички процедури, свързани с непридружените ненавършили пълнолетие лица, а именно молбата за пребиваване и процедурата за връщане. Разрешение за пребиваване получавали непридружените ненавършили пълнолетие лица, които след провеждането на всички процедури все още са малолетни или непълнолетни, за разлика от тези, които са пълнолетни при приключването им.

64 В това отношение следва да се констатира, че несъмнено, както бе посочено в точка 47 от настоящото решение, възрастта на непридруженото ненавършило пълнолетие лице е обстоятелство, което съответната държава членка трябва да вземе предвид, за да определи дали висшият интерес на детето налага да не се приема решение за връщане на това лице.

65 Както обаче се посочва в член 24, параграф 2 от Хартата и както се припомня в член 5, буква а) от Директива 2008/115, при прилагането на член 6 от тази директива държавите членки трябва надлежно да вземат предвид висшия интерес на детето, включително на ненавършилите пълнолетие лица на възраст над 15 години.

66 Следователно възрастта не може да бъде единственият критерий, който трябва да се вземе предвид, за да се провери дали в държавата на връщане съществува подходяща възможност за приемане. Съответната държава членка следва да извърши във всеки отделен случай цялостна и задълбочена преценка на положението на непридруженото ненавършило пълнолетие лице, а не автоматична оценка единствено въз основа на критерия възраст.

67 В този смисъл изглежда произволна, както отбелязва генералният адвокат в точка 81 от заключението си, национална административна практика, която на базата на обикновена презумпция, свързана с твърдяната максимална продължителност на процедура за предоставяне на убежище, прави основано на възрастта разграничение между спадащите към дадена група лица, въпреки че всички те се намират в сходно положение на уязвимост, що се отнася до извеждането от страната.

68 С оглед на изложеното по-горе на втория въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 1 от Директива 2008/115, във връзка с член 5, буква а) от тази директива и с оглед на член 24, параграф 2 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че държавата членка не може да прави разграничение между непридружените ненавършили пълнолетие лица с единствен критерий тяхната възраст, за да провери дали съществува подходяща възможност за приемане в държавата на връщане.

По третия въпрос

69 С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 8, параграф 1 от Директива 2008/115 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка, която вече е взела решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, впоследствие да не извежда това лице, докато същото не навърши 18 години.

70 Следва да се припомни, че преследваната с Директива 2008/115 цел се състои в това да се установи ефективна политика за извеждане и репатриране при пълно зачитане на основните права и на достойнството на засегнатите лица (решение от 14 май 2020 г., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU и C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, т. 121 и цитираната съдебна практика).

71 Ако съответната държава членка приеме, че на непридруженото ненавършило пълнолетие лице не следва да се издава разрешение за пребиваване на основание член 6, параграф 4 от Директива 2008/115, пребиваването на това лице в тази държава членка е незаконно.

72 При това положение член 6, параграф 1 от тази директива предвижда задължение за държавите членки да издават решение за връщане на всеки гражданин на трета страна, който пребивава незаконно на тяхна територия (решение от 23 април 2015 г., Zaizoune, C-38/14, EU:C:2015:260, т. 31).

73 Всъщност, както вече бе посочено в точка 41 от настоящото решение, след като се констатира незаконното пребиваване, компетентните национални органи трябва по силата на тази разпоредба и без да се засягат изключенията по параграфи 2—5 от същия член, да приемат решение за връщане (решение от 23 април 2015 г., Zaizoune, C-38/14, EU:C:2015:260, т. 32).

74 Както бе посочено в точка 60 от настоящото решение, когато става въпрос за непридружено ненавършило пълнолетие лице, вземането на такова решение предполага съответната държава членка да се е уверила, че в държавата на връщане съществува подходяща възможност за приемането на това лице.

75 Ако това условие е изпълнено и няма промяна в положението на непридруженото ненавършило пълнолетие лице, същото трябва да бъде изведено от територията на съответната държава членка.

76 Всъщност от член 10, параграф 2 от Директива 2008/115 следва, че преди непридруженото ненавършило пълнолетие лице да бъде изведено от територията на държава членка, органите на тази държава членка се уверяват, че то ще бъде предадено на член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на подходящи приемни центрове в държавата на връщане.

77 Следователно произтичащото от член 6, параграф 1 от Директива 2008/115, във връзка с член 5, буква а) от тази директива и с член 24, параграф 2 от Хартата, задължение за съответната държава членка, преди да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, да се увери, че съществува подходяща възможност за приемане, не освобождава тази държава членка от задължението по член 10, параграф 2 от посочената директива да се увери, преди да изведе такова ненавършило пълнолетие лице от страната, че същото ще бъде предадено на член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на подходящи приемни центрове в държавата на връщане. В този контекст съответната държава членка трябва да вземе предвид всяка промяна в положението, настъпила след приемането на такова решение за връщане.

78 В хипотезата, при която на етапа на извеждането на непридруженото ненавършило пълнолетие лице вече не може да се гарантира подходяща възможност за приемането му в държавата на връщане, съответната държава членка няма да може да изпълни решението за връщане.

79 Съгласно практиката на Съда, когато е издадено решение за връщане срещу гражданин на трета страна, но същият не е изпълнил задължението за връщане, независимо дали в предоставения срок за доброволно напускане или без определяне на срок за това, член 8, параграф 1 от Директива 2008/115 задължава държавите членки, за да се гарантира ефективността на процедурите за връщане, да предприемат всички необходими мерки, за да осъществят извеждането на съответното лице, а именно, по силата на член 3, точка 5 от посочената директива, физическото транспортиране на същото извън посочената държава членка (решение от 23 април 2015 г., Zaizoune, C-38/14, EU:C:2015:260, т. 33).

80 Впрочем следва да се припомни, че както произтича и от изискването за лоялност на държавите членки, и от изискванията за ефективност, припомнени по-конкретно в съображение 4 от Директива 2008/115, наложеното с член 8 от същата задължение за държавите членки да пристъпят, в случаите по параграф 1 от този член, към извеждане на посочения гражданин, трябва да бъде изпълнено в най-кратки срокове (решение от 23 април 2015 г., Zaizoune, C-38/14, EU:C:2015:260, т. 34).

81 В този смисъл, на основание на посочената директива, държавата членка не може да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице и впоследствие да не извежда това лице, докато същото не навърши 18 години.

82 Ето защо на третия въпрос следва да се отговори, че член 8, параграф 1 от Директива 2008/115 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка, която вече е взела решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице и се е уверила съгласно член 10, параграф 2 от тази директива, че то ще бъде предадено на член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на подходящи приемни центрове в държавата на връщане, впоследствие да не извежда това лице, докато същото не навърши 18 години.

По съдебните разноски

83 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) Член 6, параграф 1 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, във връзка с член 5, буква а) от тази директива и с член 24, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че преди да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, съответната държава членка трябва да извърши цялостна и задълбочена преценка на положението на това лице, като надлежно вземе предвид висшия интерес на детето. В този контекст тази държава членка трябва да се увери, че в държавата на връщане съществува подходяща възможност за приемане на въпросното непридружено ненавършило пълнолетие лице.

2) **Член 6, параграф 1 от Директива 2008/115, във връзка с член 5, буква а) от тази директива и с оглед на член 24, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че държавата членка не може да прави разграничение между непридружените ненавършили пълнолетие лица с единствен критерий тяхната възраст, за да провери дали съществува подходяща възможност за приемане в държавата на връщане.**

3) **Член 8, параграф 1 от Директива 2008/115 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка, която вече е взела решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице и се е уверила съгласно член 10, параграф 2 от тази директива, че то ще бъде предадено на член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на подходящи приемни центрове в държавата на връщане, впоследствие да не извежда това лице, докато същото не навърши 18 години.**

Подписи